

मुंबई लगतच्या अरबी समुद्रात छत्रपती शिवाजी
महाराज यांचे आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे स्मारक
उभारण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: स्मारक ३११४/प्र.क्र.४०/२९
मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई-४० ०३२
दिनांक: - २८ फेब्रुवारी, २०१४

वाचा:-

- १) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र.स्मारक -३१०४/प्र.क्र.६७/२००४/२९,
दि.४ जुलै, २००५
- २) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र.स्मारक -३१०४/प्र.क्र.६७/२००४/२९,
दि.४ जुलै, २००५
- ३) शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग क्र.स्मारक ३११२/ संकीर्ण/ प्र.क्र.४४३/ २०१२/२०
दि.२१ मे, २०१३

प्रस्तावना -

अरबी समुद्रामध्ये छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे स्मारक उभारण्याबाबतचा महत्वाकांक्षी प्रकल्प शासनाने हाती घेण्याचे ठरविले आहे. सदर प्रकल्प कार्यान्वित करण्याकरिता मा.मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली उपरोक्त अनु.क्र.१ अन्वये उच्चस्तरीय समिती व अनु.क्र.२ अन्वये मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली तांत्रिक समिती अशा दोन समित्या दिनांक ४ जुलै, २००५ च्या शासन निर्णयान्वये गठीत करण्यात आलेल्या आहेत. तसेच उपरोक्त अनु.क्र.३ अन्वये सदर स्मारक उभारण्याच्या अनुषंगाने वेगवेगळी सर्वक्षणे आणि स्मारकाचा आराखडा व संकल्पचित्र तयार करून स्मारक उभारणीसाठी विविध विभागाच्या आवश्यक परवानग्या/ना हरकती प्राप्त करून घेण्याच्या दृष्टीने मा.मंत्री (ग्रामविकास) तथा पालकमंत्री, मुंबई शहर जिल्हा यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक २१ मे, २०१३ च्या शासन निर्णयान्वये समन्वय समिती गठीत करण्यात आलेली आहे.

२. तसेच सदर स्मारकासाठी यापूर्वी अरबी समुद्रात मरीन ड्राईव्ह येथील मलबार हिल, गिरगाव चौपाटी व मरीन ड्राईव्ह यांनी घेरलेल्या व मरीन ड्राईव्ह पासून १ कि.मी. अंतरावर असलेल्या समुद्रातील जागेची निवडण्यात आली होती. तथापी सदर जागा बांधकामाच्या दृष्टीने योग्य नसल्याचे आढळून आल्याने सदर प्रस्ताव पुढे कार्यान्वित होऊ शकला नाही. स्मारकासाठी निवडण्यात आलेल्या नविन जागेवर छत्रपती शिवाजी महाराजांचे स्मारक उभारण्याच्या प्रस्तावास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

- (१) अरबी समुद्रामध्ये छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या स्मारकाकरिता १५.९६ हेक्टर जागा निश्चित करण्यात आली असून ती राजभवनापासून १.२ कि.मी. अंतरावर, गिरगांव H२O जेट्टीपासून ३.६

कि.मी.अंतरावर आणि नरीमन पॉइंट पासून २.६ कि.मी.अंतरावर आहे. सदर जागेचे अक्षांस १८° ५५' ३३.८" उत्तर व रेखांश ७२° ४७' २५.०" पूर्व असे आहे. या पूर्वी निवडलेल्या जागेऐवजी आता निवडलेली जागा पूर्वीच्या जागेपेक्षा मोठी व सोयीची असल्याने जुन्या जागेऐवजी या जागेवर छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे स्मारक बांधण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

- (२) तसेच सदर स्मारकाच्या प्रकल्पाचे आराखडे तयार करणे, पर्यावरण मंत्रालय, भारत सरकार यांचेकडून परवानगी घेणे व विविध विभागाच्या कामकाजात समन्वय साधून आणणे यासाठी प्रकल्प व्यवस्थापन सल्लागार (PMC) नेमण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे..
- (३) पुढील वित्तीय वर्षी अन्वेषण व सर्वेक्षण, संकल्पचित्र तयार करणे व यासाठी येणारा खर्च तसेच तज्ञांचा सल्ला इत्यादी बाबींसाठी येणा-या रु. ७.५० कोटी इतक्या खर्चास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.
- (४) सदर स्मारकासाठी जगातील नामवंत वास्तुशास्त्रज्ञांकडून संकल्पना/आराखडे मागवून घेण्यासाठी स्पर्धा आयोजित करण्यास व त्याकरिता प्रथम विजेत्यास रु.१०० लाख, द्वितीय विजेत्यास रु.७५ लाख व तृतीय विजेत्यास रु.५० लाख इतक्या बक्षिसांची रक्कम देण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.
- (५) स्मारकाचे काम लवकर सुरु होण्याच्या दृष्टीने स्मारकाच्या जागेवर अन्वेषण व सर्वेक्षण राष्ट्रीय समुद्र विज्ञान संस्था (National Institute of Oceanography), निरी (National Environment Engineering Research Institute), मेरीटाईम बोर्ड, महाराष्ट्र शासन व आयआयटी, पवई, मुंबई या संस्थांनी समितीच्या मान्यतेने यापूर्वीच सुरु केले आहे. त्यास शासनाची कार्योत्तर मान्यता देण्यात येत आहे.
- (६) तसेच स्मारकाचे कामकाज सुरळीत सुरु रहावे याकरिता वित्तीय वर्ष २०१४-१४ मध्ये १०० कोटींच्या अतिरिक्त तरतूदीस मान्यता देण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०३१२१६५६५२२६०७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(र.ग.पांचाळ)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई

२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव,मंत्रालय,मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,मंत्रालय,मुंबई
४. मा.मंत्री (ग्रामविकास) तथा पालकमंत्री,मुंबई शहर जिल्हा यांचे खाजगी सचिव,मंत्रालय,मुंबई
५. मा.मंत्री (सार्वजनिक बांधकाम व पर्यटन) यांच खाजगी सचिव,मंत्रालय,मुंबई
६. मा.मंत्री (सहकार व संसदीय कार्य) यांचे खाजगी सचिव,मंत्रालय,मुंबई
७. मा.मंत्री (महसूल व खारजमीन) यांचे खाजगी सचिव,मंत्रालय,मुंबई
८. मा.राज्यमंत्री (सामान्य प्रशासन),यांच खाजगी सचिव,मंत्रालय,मुंबई
९. मा.राज्यमंत्री (गृह,शहरे/ग्रामीण,ग्रामविकास आणि अन्न व औषध प्रशासन) यांचे खाजगी सचिव,मंत्रालय,मुंबई
१०. मा.मुख्य सचिव यांचे उप सचिव,मंत्रालय,मुंबई
११. अपर मुख्य सचिव (र. व का.) सामान्य प्रशासन विभाग,मंत्रालय,मुंबई
१२. अपर मुख्य सचिव (वित्त),वित्त विभाग,मंत्रालय,मुंबई
१३. अपर मुख्य सचिव (महसूल व वन विभाग),मंत्रालय,मुंबई
१४. प्रधान सचिव (पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग),मंत्रालय,मुंबई
१५. प्रधान सचिव (नवि-२),नगर विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई
१६. प्रधान सचिव (पर्यावरण),पर्यावरण विभाग,मंत्रालय,मुंबई,
१७. सचिव ,सार्वजनिक बांधकाम विभाग,मंत्रालय,मुंबई
१८. आयुक्त,बृहन्मुंबई महानगरपालिका,मुंबई
१९. जिल्हाधिकारी,मुंबई शहर जिल्हा,मुंबई
२०. मुख्य अभियंता,सार्वजनिक बांधकाम विभाग,मुंबई
२१. मुख्य कार्यकारी अधिकारी,महाराष्ट्र मेरीटाईम बोर्ड,मुंबई
२२. जल आलेखक व मुख्य बंदर अधिकारी,महाराष्ट्र राज्य,मुंबई
२३. मुख्य वास्तुशास्त्रज्ञ,महाराष्ट्र राज्य,मुंबई
२४. प्राचार्य,जे.जे.कॉलेज ऑफ आर्किटेक्चर,मुंबई
२५. अधिक्षक अभियंता,सार्वजनिक बांधकाम (एकात्मिकृत घटक विभाग),मुंबई
२६. कक्ष अधिकारी,वित्त विभाग (व्यय-४/अर्थसंकल्प-१४),मंत्रालय,मुंबई
२७. कक्ष अधिकारी,नियोजन विभाग,मंत्रालय,मुंबई
२८. निवड नस्ती,कार्यासन-२९,सामान्य प्रशासन विभाग